

Н. С. Коновалова
асистентка кафедри міжнародної економіки,
КПІ ім. Ігоря Сікорського,

Ю. В. Підгорна
студентка спеціальності 051 «Економіка»
КПІ ім. Ігоря Сікорського

НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ТА ПОЯВА НОВИХ ІНСТИТУТІВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Неоінституціоналізм – це течія економічної теорії, що вивчає як сукупність інститутів, так й поведінку окремих індивідів у них. До інститутів належать права власності, правові, етичні, моральні, психологічні, економічні норми, за допомогою яких організовуються взаємини між людьми. Початком наряду вважається праця Р. Коуза "Порядок фірми" (1937), а як течія починає функціонувати з 1970-х років і набуває ваги у 1990-х рр., коли представники визнані лауреатами премії пам'яті Нобеля з економіки (Р. Коуз, Д. Норт) [1]. Основними різновидами неоінституціоналізму вважають техніко-економічний, послідовниками якого є Дж.-К. Гелбрейт, Р. Хейблоннер, О. Тоффлер та ін., та соціально-правовий, прихильниками якого є Р.-Г. Коуз, А. Алчіан, Р. Познер, Дж.-М.-Дж. Б'юкенен та ін. [2].

Забезпечення конкурентоспроможності будь-якого підприємства в ХХІ столітті в умовах технологічних та управлінських інновацій тісно пов'язано з умінням передбачати зміни, швидко приймати стратегічні рішення та адаптувати тактику здійснення бізнесу [3]. Сучасні технології мають настільки швидкі темпи розвитку, що вже приблизно через 10 років, за оцінками Чі Хо-су, голови відділу інформаційно-комунікаційних технологій великого південнокорейського мобільного оператора SK Telecom [4], роботи і системи штучного інтелекту віднімуть у людей звичні робочі місця, але люди зможуть зайнятися новими видами діяльності.

Люди виконують багато монотонної та рутинної праці, яку б з легкістю можна було б автоматизувати і прискорити певні процеси та знизити вартість товарів та послуг. Але не у всіх сферах діяльності можлива автоматизація та комп'ютеризація. Наприклад, це професії лікар, вчитель, вихователь та інші, в яких потрібен безпосередній контакт з людьми та інтелектуальна праця. Саме у таких сферах роботодавці будуть шукати креативних, неординарних, інтелектуально розвинених людей, які зможуть створювати щось нове та регенерувати перспективні ідеї. Також роботами неможливо замінити керуючі посади, бо штучний інтелект не в змозі самостійно мислити у нестандартних ситуаціях та відчувати. Такі зміни призведуть до створення нових відносин у суспільстві, між роботами та людьми, що дасть змогу полегшити та прискорити буденні процеси, на які люди кожен день витрачають безліч часу, а підприємцям дасть змогу скоротити витрати та збільшити прибуток.

Але у цієї концепції є й негативна сторона. Широка автоматизація може викликати раптові масштабні скорочення робочої сили у сферах виробництва, де людей замінять роботи та комп'ютери. Експерти Національного бюро економічних досліджень США вивчили статистику 1990-2007 рр. і виявили, що кожний встановлений робот замінив 3-5,6 робочих місць в регіоні, а новий на кожні 1000 робочих місць знизив місцеві зарплати на 0,25-0,5 відсотка. Саме тому масове звільнення людей потребує втручання держави [4]. У Міжнародній асоціації юристів дослідили можливість цієї ситуації, її наслідки та розробили способи вирішення. Одним з таких, на їх думку, може стати застосування квот для людей. Окрім цього, на товарах може з'явитися позначка «Зроблено людиною» або можна запровадити спеціальний податок на використання роботів. Також пропонується визначити професії, які можуть виконувати виключно люди [4], це дозволить впровадити роботів з меншими втратами.

Отже, предметом вивчення неоінституціоналізмом є одноіменне середовище, тобто фундаментальні політичні, економічні, соціальні і юридичні правила, у межах яких відбуваються процеси виробництва й обміну, фокус на відносинах, що складаються всередині економічних організацій. А

впровадження систем штучного інтелекту виведе більшість інститутів на новий рівень та стане поштовхом для появи нових. Основою для них стануть не просто технологічні фактори, а витрати, які супроводжують взаємодію економічних суб'єктів, переоцінка багатьох традиційних форм державного втручання в економіку.

Можемо спрогнозувати появу всесвітньої інформаційної системи, ринку дешевих та доступних технологій, створення єдиної віртуальної бази, яка стане простором для роботи та творчості. Тому перспектива вивчення тенденцій розвитку та впливу на економіку, наприклад електронного уряду, стає особливо важливою для малого і середнього бізнесу. Саме він може стати важливим аспектом дослідження прибічниками неоінституціональної теорії в Україні. Зокрема, як на контрактній основі утворюються організаційні об'єднання в межах наявних інститутів права та формують передумови для нових економічних інститутів.

Список літератури:

1. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Сучасні економічні теорії. - К.: Знання, 2007. - 878 с.
2. Литовченко І.В. Теоретико-методологічні засади дослідження соціальних інститутів [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/19724>.
3. Кучинський В.П., Коновалова Н.С. Фактори конкурентоспроможності в ХХІ столітті – Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції “Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій”, 19 квітня 2016 р., НТУУ «КПІ», м. Київ. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ktpe-conf.kpi.ua/ktpe-conf/paper/view/3047>
4. Корольов Є. 40% существующих компаний исчезнут уже через 10 лет, а слово «работа» изменит концепцию [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://techtoday.in.ua/ru/news-ru/40-sushhestvuyushhih-kompaniy-ischeznut-uzhe-cherez-10-let-slovo-rabota-izmenit-kontseptsuyu-79823.html>.